

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο 1

Οποίος ο σατυριστής

Ο σατυριστής, ποιητής ή πεζογράφος είναι ο ηθικός εισαγγελέας της κοινωνίας του. Η δικαιοδοσία του αρχίζει εκεί όπου η δικαιοδοσία του νομικού εισαγγελέα παύει. Ο νομικός εισαγγελέας καταδιώκει τις κακίες τις προβλεπόμενες από τον νόμο. Ο σατυριστής καταδιώκει τις λοιπές κακίες όσες ο νομοθέτης δεν έθεσε υπό την επαγρύπνηση του εισαγγελέα του. Έτσι, και οι δύο τούτοι εισαγγελείς **καταδιώκουν** τα στραβά της κοινωνίας, καθένας εντός του κύκλου της **δικαιοδοσίας** του.

Και οι δύο τούτοι εισαγγελείς γίνονται φοβεροί στην κοινωνία εκείνη στην οποία εξασκούν το έργο τους. Και οι δύο εκτίθενται στο μίσος των από αυτούς καταδιωκομένων· αλλά με τη διαφορά που ο ένας είναι ασφαλής υπό την σκέπη της εξουσίας, ενώ ο άλλος εκτίθεται στην ευθύνη όπου ο νόμος του επιβάλλει. Έτσι ο νομικός εισαγγελέας μπορεί ελεύθερα και άφοβα να **μετέρχεται** το έργο του· ενώ ο ηθικός εισαγγελέας πρέπει να το περιστέλλει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προσκρούει στον νόμο. Το έργο ακολούθως του ηθικού εισαγγελέα είναι δυσχερέστερο από το του νομικού· αλλ' είναι και υψηλότερο και αξιολιμότερο, ως εξασκούμενο **αυθόρμητα** και με αυταπάρνηση προς όφελος της κοινωνίας, με κίνδυνό του, και με όλες τις πιθανές ζημιές του· επειδή καθένας, από τη μία **κατακρίνει** την κακία των άλλων, αγαπά όμως τη δική του κακία, και μισεί τον κατακριτή του.

Βέβαια, –αν ο Χριστός ήθελε να σατυρίσει την κακοήθεια των Ελλήνων στην Αθήνα, καμμία αμφιβολία ότι οι Έλληνες θα ήθελαν να του δώσουν το κώνειον· και οι Εβραίοι στα Ιεροσόλυμα θα τον αποθέωναν. Αν ο Σωκράτης ήθελε να σατυρίσει την υποκρισία των Φαρισαίων στα Ιεροσόλυμα, καμμία αμφιβολία ότι οι Εβραίοι θα ήθελαν να τον σταυρώσουν, και οι Έλληνες στην Αθήνα θα ήθελαν να τον τιμήσουν.[...]

[...]Τέτοια είναι η φύση των πραγμάτων. Καθένας θαυμάζει τον θαρραλέο εκείνο που με αυταπάρνηση ρίχνεται απροφύλακτα κατά της κακοηθείας των άλλων· αλλά τον σταυρώνει, ή του δίνει το κώνειο, όταν του προσβάλλει την δική του κακοήθεια. Έτσι, κανένας προφήτης, κανένας

σατυριστής, δεν τιμήθηκε ποτέ στον τόπο του, αλλά μισηθήκε πάντα, εκδιώχθηκε, καταστράφηκε.

Βέβαια –αν ήταν δεδομένο στους ανθρώπους να πλάθουν τον εαυτό τους όπως θέλουνε, κανένας δεν έπλαθε τον εαυτό του σατυριστή· επειδή, σατυριστής θα πει ατυχής. Αλλά τούτο δεν αφέθηκε στον άνθρωπο· και είναι η φύση που μας πλάθει καθώς θέλει εκείνη. Μας πλάθει διαφορετικούς όλους, και με προορισμούς διάφορους και καθένας μας πρέπει να χρησιμέψει στη ζωή σ' εκείνο για το οποίο τον έπλασε η φύση· και ο σατυριστής πρέπει να τρέχει αιωνίως κατόπιν της κακοηθείας, να τη μαστιγώνει, κ' εκείνη με τον όγκο της να πέφτει επάνω του να τον ζουμπά.

Τέτοιος είναι ο σατυριστής! Ο σατυριστής είναι κατ' εξοχήν ηθικολόγος, είναι ευεργέτης της κοινωνίας, και είναι ως επί το πλείστον θύμα της καλής του **προαίρεσης**, και της κακής του τύχης.

Ω φίλοι σύγχρονοι! Να ξέρετε, το φυσικό μου τούτο χάρισμα πόσο μου στοιχίζει σε οικονομικές ζημίες, και πίκρες...

Ανδρέας Λασκαράτος
«Ιδού ο άνθρωπος» (διασκευασμένο στη δημοτική)

Κείμενο 2

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΡΟΔΟΥ (Ουμπέρτο Έκο)

(απόσπασμα)

«Μιλούσαμε για το γέλιο», είπε στυφά ο Χόρχε. «Οι κωμωδίες γράφτηκαν από τους ειδωλολάτρες για να ωθήσουν τους θεατές στο γέλιο, και πράξανε κακώς. Ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός δε διηγήθηκε ποτέ ούτε κωμωδίες, ούτε μύθους, μα διαυγείς παραβολές που μας διδάσκουν αλληγορικά πώς να κερδίσουμε τον Παράδεισο, και έτσι πρέπει να είναι».

«Αναρωτιέμαι», είπε ο Γουλιέλμος, «γιατί αντιτίθεστε τόσο στη σκέψη ότι ίσως ο Ιησούς γελούσε. Εγώ πιστεύω ότι το γέλιο είναι ένα καλό φάρμακο, όπως τα λουτρά· θεραπεύει τους χυμούς και τις άλλες νόσους του σώματος, και ιδιαίτερα τη μελαγχολία».

«Τα λουτρά είναι καλό πράγμα», είπε ο Χόρχε, «και τα συμβουλεύει και ο ίδιος ο Ακινάτης για την καταπολέμηση της θλίψης, που μπορεί να γίνει πάθος, όταν δεν αντιμάχεται το Κακό, που μόνο η τόλμη μπορεί να αποδιώξει. Τα λουτρά αποκαθιστούν την ισορροπία των χυμών. Το γέλιο δονεί το σώμα, παραμορφώνει τις γραμμές του προσώπου, κάνει τον άνθρωπο να μοιάζει πίθηκος».

«Οι πίθηκοι δε γελούν, το γέλιο είναι ίδιον του ανθρώπου, είναι σημείο του ορθολογισμού του», είπε ο Γουλιέλμος.

«Σημείο του ορθολογισμού του ανθρώπου είναι και ο λόγος, και με το λόγο μπορούμε να βλασφημήσουμε το Θεό. Το ίδιον του ανθρώπου δεν είναι πάντα κατανάγκη ορθό. Το γέλιο είναι

σημείο ηλιθιότητας. Αυτός που γελά δεν πιστεύει σ' αυτό που γελά, αλλά ούτε και το μισεί. [...] Η ψυχή είναι γαλήνια μόνον όταν ατενίζει την αλήθεια και αγάλλεται από τις αγαθές πράξεις που έκανε· και κανείς δε γελά για την αλήθεια και το αγαθό. Το γέλιο είναι ο υποκινητής της αμφιβολίας».

«Και όμως, η αμφιβολία είναι κάποτε σωστή».

«Δε βλέπω το λόγο. Όταν αμφιβάλλεις θα πρέπει να προστρέχεις στις αυθεντίες, στις ρήσεις των πατέρων ή των σοφών, και τότε παύει κάθε πηγή αμφιβολίας. Μου φαίνεσθε βυθισμένος σε αμφισβητήσιμα δόγματα, σαν το δόγματα των Λογικών των Παρισίων...» [...]

«Δε συμφωνώ, σεβάσμιε Χόρχε. Ο Θεός θέλησε από μας ν' ασκήσουμε τη λογική μας σε πολλά σκοτεινά σημεία όπου οι Γραφές μάς αφήνουν ελεύθερους ν' αποφασίσουμε. Και όταν κάποιος σας προτείνει να πιστέψετε σε μια πρόταση, εσείς θα πρέπει καταρχήν να εξετάσετε αν είναι αποδεκτή, γιατί η λογική μας είναι δημιούργημα του Θεού, και ό,τι ευχαριστεί τη λογική μας δεν μπορεί παρά να ευχαριστεί το Θείο Λόγο, τον οποίο γνωρίζουμε μόνον από τα συμπεράσματα της λογικής μας, από αναλογίες και αναιρέσεις. Επομένως, βλέπετε ότι κάποτε, για να υπονομευθεί η ψευδής αυθεντία μιας παράλογης πρότασης, που προσβάλλει τη λογική, ακόμα και το γέλιο μπορεί να είναι ένα ορθό μέσο. Συχνά το γέλιο χρησιμεύει για τη σύγχυση των πονηρών και για την κατάδειξη της ανοησίας τους. Διηγούνται για τον Άγιο Μαύρο ότι, όταν οι ειδωλολάτρες τον έβαλαν μέσα σε βραστό νερό, παραπονέθηκε ότι το λουτρό του ήταν πολύ κρύο· ο άρχοντας των ειδωλολατρών έβαλε τότε ανόητα το χέρι του στο νερό για να δοκιμάσει, και κάρηκε. Ήταν μια ωραία πράξη αυτού του άγιου μάρτυρα, που γελοιοποίησε τους εχθρούς της πίστης». [...]

[...]Γουλιέλμος: «Ο Λυκούργος είχε εγείρει ανδριάντα στο γέλιο».

Χόρχε: «Το διάβασες στο σύγγραμμά του Χλωρίτιου, που προσπάθησε να απαλλάξει τους μίμους από την κατηγορία της ασέβειας, και λέει ότι ένας άρρωστος θεραπεύτηκε από κάποιον γιατρό που τον έκανε να γελάσει. Γιατί να υπήρχε ανάγκη να θεραπευτεί, αν ο Θεός είχε ορίσει ότι είχαν τελειώσει οι μέρες του στη γη;».

Γουλιέλμος: «Δεν νομίζω ότι τον θεράπευσε από το κακό που υπέφερε. Τον δίδαξε να γελά μ' αυτό».

Χόρχε: «Το κακό δεν εξορκίζεται. Καταστρέφεται».

Γουλιέλμος: «Μαζί με το κορμί του αρρώστου».

Χόρχε: «Αν είναι ανάγκη».

«Είσαι ο Διάβολος», είπε τότε ο Γουλιέλμος.

Ο Χόρχε φάνηκε να μην καταλαβαίνει. Αν μπορούσε να δει, θα έλεγα ότι κοίταζε τον συνομιλητή του με έκπληκτο βλέμμα.

«Εγώ;», είπε.

Γουλιέλμος: «Ναι, σου είπαν ψέματα. Ο Διάβολος δεν είναι ο Πρίγκηπας του Σκότους, ο Διάβολος είναι η αλαζονεία του πνεύματος, η πίστη χωρίς χαμόγελο, η αλήθεια που δεν αμφισβητείται ποτέ. Ο Διάβολος είναι βλοσυρός γιατί ξέρει πού πάει, και προχωρώντας επιστρέφει στο σημείο απ' όπου ξεκίνησε. Εσύ είσαι ο Διάβολος και, όπως αυτός, ζεις μέσα στο σκοτάδι. Αν θέλησες να με πείσεις, δεν το κατόρθωσες».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Θέμα 1^ο

A1. Συνοψίστε σ' ένα κείμενο 60-70 λέξεων τα χαρακτηριστικά του σατυριστή, με βάση το συλλογισμό του Ανδρέα Λασκαράτου.

Μονάδες 15

A2. Χαρακτηρίστε τις προτάσεις **Σωστές** ή **Λάθος** βάσει του κειμένου.

- α.** Ο νομικός εισαγγελέας καταδιώκει την αδικία με βάση το γραπτό και άγραφο δίκαιο.
- β.** Ο νομικός εισαγγελέας ριψοκινδυνεύει την ακεραιότητά του εξαιτίας των αποφάσεών του.
- γ.** Οι άνθρωποι τιμωρούν αυτόν που θα αποκαλύψει τα ελαττώματά τους.
- δ.** Οι άνθρωποι εξυψώνουν αυτόν που θα προσβάλλει το ήθος των αντιπάλων τους.
- ε.** Ο σατυριστής νοιώθει ότι η κοινωνία αναγνωρίζει το έργο του και τον τιμά.

Μονάδες 10

Θέμα 2^ο

A3. Εντοπίστε **α)** τη δομή (**μον. 3**) και **β)** τον τρόπο ανάπτυξης (**μον. 5**) της πρώτης παραγράφου του κειμένου τεκμηριώνοντας την άποψή σας ως προς το δεύτερο. (**μον. 2**)

Μονάδες 10

A4. «Βέβαια –αν ήταν δεδομένο στους ανθρώπους να πλάθουν τον εαυτό τους όπως θέλουνε, κανένας δεν έπλαθε τον εαυτό του σατυριστή· επειδή, σατυριστής θα πει ατυχής. Αλλά τούτο δεν αφέθηκε στον άνθρωπο· και είναι η φύση που μας πλάθει καθώς θέλει εκείνη. Μας πλάθει διαφορετικούς όλους, και με προορισμούς διάφορους και καθένας μας πρέπει να χρησιμεύσει στη ζωή σ' εκείνο για το οποίο τον έπλασε η φύση· και ο σατυριστής πρέπει να τρέχει αιωνίως κατόπιν της κακοηθείας, να τη μαστιγώνει, κ' εκείνη με τον όγκο της να πέφτει επάνω του να τον ζουμπά.

Τέτοιος είναι ο σατυριστής! Ο σατυριστής είναι κατ' εξοχήν ηθικολόγος, είναι ευεργέτης της κοινωνίας, και είναι ως επί το πλείστον θύμα της καλής του προαίρεσης, και της κακής του τύχης.

Ω φίλοι σύγχρονοι! Να ξέρετε, το φυσικό μου τούτο χάρισμα πόσο μου στοιχίζει σε οικονομικές ζημίες, και πίκρες...»

α) Στο παραπάνω απόσπασμα εντοπίστε ένα χωρίο με **1.** δεοντολογικό ύφος **2.** εξομολογητικό ύφος. (**μον. 4**)

β) Πού αποσκοπεί η χρήση της εικόνας από τον συγγραφέα; (υπογραμμίζεται στο απόσπασμα) (**μον. 4**)

γ) Εξηγήστε λειτουργία των σημείων στίξης:

«...κανένας δεν έπλαθε τον εαυτό του σατυριστή· επειδή, σατυριστής θα πει ατυχής » (άνω τελεία)

«Ω φίλοι σύγχρονοι!» (θαυμαστικό)

«πόσο μου στοιχίζει σε οικονομικές ζημιές, και πίκρες...» (αποσιωπητικά)
(μον. 6)

Μονάδες 14

A5. Να βρείτε τα συνώνυμα των λέξεων: **καταδιώκουν, δικαιοδοσίας, μετέρχεται, αυθόρμητα, κατακρίνει, προαίρεσης.**

Μονάδες 6

Θέμα 3^ο

A6. Στο **Κείμενο 2** ο Γουλιέλμος προσπαθεί να πείσει τον Χόρχε ότι το γέλιο λειτουργεί ευεργετικά στον άνθρωπο. Σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων παραθέστε τα επιχειρήματα με τα οποία προσπαθεί να πείσει το συνομιλητή του και προσθέστε τις δικές σας σκέψεις στο ζήτημα αυτό.

Μονάδες 15

Θέμα 4^ο

A7. Στην τάξη σας, στα πλαίσια του μαθήματος της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, γίνεται συζήτηση με θέμα τη σάτυρα. Παίρνετε το λόγο κι αφού αναδείξετε τις αιτίες εξαιτίας των οποίων λείπει σήμερα το γέλιο απ' τη ζωή του ανθρώπου, να απαντήσετε κατά πόσο μπορεί να βοηθήσει η σάτυρα τόσο ατομικά (στη ψυχολογία του), όσο και κοινωνικά- πολιτικά. (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

